

Derleyenler
BERK ESEN - BAŞAR BAYSAL
Eleştirel Güvenlik ve Türkiye

İletişim Yayınları 3214 • Araştırma-İnceleme Dizisi 536

ISBN-13: 978-975-05-3386-0

© 2022 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2022, İstanbul

EDITÖR Tamil Bora

YAYINA HAZIRLAYAN İrfan Eroğlu

DİZİ KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Emin Altan

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Nebiye Çavuş

BASKI Ayhan Matbaası • SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadag, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

Derleyenler

BERK ESEN - BAŞAR BAYSAL

Eleştirel Güvenlik ve Türkiye

Uluslararası İlişkilerde
Alternatif Yaklaşım

İÇİNDEKİLER

Önsöz

BERK ESEN - BAŞAR BAYSAL.....7

BİRİNCİ KISIM

GÜVENLİĞE ELEŞTİREL BAKIŞ: KURAMSAL TARTIŞMALAR

- 1 Güvenlikleştirmenin Çalışılmasının Siyaseti?
Türkiye’de Kopenhag Okulu**
PINAR BİLGİN17
- 2 Güvenliğe Postkolonyal Bakış:
Avrupa-Merkezci Güvenlik Anlayışlarının
Eleştirisi**
NESLİHAN DİKMEN-ALSANCAK - MİNE NUR KÜÇÜK.....41
- 3 Feminizm ve Uluslararası Güvenlik**
ÖZLEM TÜR - ÇIĞDEM AYDIN KOYUNCU.....73
- 4 Önemli Bir Küresel İnsani
ve Barış İnşası Aktörü Olarak Türkiye**
ALPASLAN ÖZERDEM.....109
- 5 Güvenlikleştirme ve Demokratik
Gerileme İlişkisi: Türkiye Örneği**
BERK ESEN - BAŞAR BAYSAL129

6 Eleştirel Jeopolitik: Jeopolitik Anlatılar, Analizler ve Tartışmalar	
SEZGİ DURGUN	163
7 Ontolojik Güven(siz)lik ve Popülizm	
BAHAR RUMELİLİ - GÜNEŞ UZUNOĞLU	197
<i>İKİNCİ KISIM</i>	
GÜVENLİĞE ELEŞTİREL BAKIŞ VE TÜRKİYE	
8 Türkiye’de Sivil-Asker İlişkileri	
DUYGU ÖZTÜRK	235
9 Türkiye’de Siyasi Partiler ve Suriyeli Mülteciler: Zorlu 10 Yılın Analizi	
BİRGÜL DEMİRTAŞ	263
10 Çözüm Süreci Üzerine Bir Otopsi Raporu	
BURAK BİLGEHAN ÖZPEK	297
11 Güvenleştirme Çerçevesinden Türkiye-Yunanistan İlişkilerinin Analizi	
CIHAN DİZDAROĞLU - BAŞAR BAYSAL	329
12 Yerli, Milli ve Dokunulmaz: Türkiye’de Savunma Sanayinin Güvenleştirilmesi	
ÇAĞLAR KURÇ	363
13 Düşük Karbonlu Dünyada Güvenlik Kavramı ve Türkiye	
S. DUYGU SEVER - EMRE HATİPOĞLU	401
14 Dış Politikada Aktivizmden Sıkışmışlığa: Cüretkâr Kuvvet Kullanımı, Zayıflayan Diplomatik Kapasite, Artan Bölgesel Yalnızlık	
SİNEM ADAR	431
YAZARLAR	459

Önsöz

BERK ESEN - BAŞAR BAYSAL

Bu kitap, eleştirel güvenlik alanındaki temel yaklaşımlara ve güncel tartışmalara odaklanıyor. İlk olarak İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan güvenlik çalışmalarının, uluslararası ilişkiler disiplini içinde hem teorik hem de ampirik açıdan önemli bir yeri vardır. Güvenlik, basitçe, bir tehdidin yokluğu ya da tehdit olan hallerde tedbir alındığı durum olarak tanımlanabilir. Fakat uluslararası ilişkiler disiplininde bile akademisyenlerin bir güvenlik tanımında uzlaştığı söylenemez. Araştırmacılar arasındaki görüş farklılıklarının nedeni, güvenlik kavramının içeriğinin, sınırlarının ve niteliklerinin belirlenmesindeki zorluktur. Tehdidin ne olduğu, kimin/neyin güvenliğinin korunmaya degeceği, meşru güvenlik sağlayıcının kim/ne olduğu, güvenliğin sağlanmasında meşru yöntem ve araçların niteliği ve güvenlik için nelerden vazgeçileceği gibi, güvenliği tanımlarken yanıtlanması gereken sorular farklı yaklaşımlarda farklı cevaplanabilmektedir.

Geleneksel güvenlik yaklaşımlarında bu soruların cevabı genellikle devlet merkezli ve askerî güvenlik odaklıdır. Bu çalışmalarda devlet hem güvenlik sağlayan hem de güvenliği sağlanması gereken aktördür; tehdit olarak ise diğer devletlere işaret edilir. Bu nedenle, milli güvenliği sağlamaya odaklanan ge-

leneksel güvenlik yaklaşımının temel konusu devletler arasındaki askerî ilişkilerdir. Soğuk Savaş sonrasında devletler arası silahlı çatışmaların azalmasıyla, iç savaş önemli bir tema olarak belirginleşir. Fakat her iki durumda da devletler temel aktör olarak kabul edilirken, askerî çatışma ana konudur.

Dünya siyasetine paralel olarak güvenlik çalışmaları 1970'lerden itibaren odaklandığı konular ve benimsediği bakış açılarıyla genişleme ve derinleşme sürecine girmiştir (Krause ve Williams, 1996). Bu bağlamda devlete ek olarak, bireyler, gruplar, uluslararası örgütler ve yaşadığımız gezegen gibi farklı analiz düzeyleri alanın kapsamına girerken, çevre, iklim, iktisadi kalkınma gibi yeni konular akademik yazında öne çıkmaya başlamıştır. İnşacı (*constructivist*) ya da postyapısalcı temellerde “yeni” ya da “eleştirel güvenlik çalışmaları” doğmuştur. Feminist güvenlik, postkolonyal güvenlik, ontolojik güvenlik, insan güvenliği gibi geleneksel bakış açısına meydan okuyan yeni alanlar oluşurken; güvenikleştirme teorisi, uluslararası siyaset sosyolojisi gibi daha ziyade inşacı ve postyapısalcı temellere dayalı güvenlik yaklaşımları doğmuştur. Kendi içinde de büyük bir çeşitlilik ve zenginlik barındıran bu yaklaşımlar ile kuramsal çalışmalara ek olarak iklim değişikliğinden kadın ve çocukların savaşlarda yaşadığı mağduriyetlere, uluslararası göçten güvenlik bahanesiyle bireylerin özgürlüklerinin sınırlandırılmasına, insani müdahaleden salgın hastalıklara kadar birçok mesele alternatif bakış açılarıyla incelenmiştir.

Bu çalışmalarda güvenliğin siyasiliği, güvenliğin temini yanında “Güvenlik ne yapar?” ya da “Güvenliği kim (hangi çıkarlar için) inşa eder?” gibi soruların da üzerinde durulmuştur. Güvenlik hayatı sürdürmek için şüphesiz elzemdir. Güvenliği inşa etme kabiliyeti ise siyasi elitlerin elinde önemli bir güçtür. Eleştirel güvenlik çalışmalarına göre güvenlik aynı zamanda istisnai bir duruma işaret eder ve güvenlik sorunu olarak nitelenen meseleler diğer meselelere göre öncelik kazanır. Bu önceleme bazı konuların öne çıkarılıp bazılarının geride bırakılması, farklı görüşlerin sessizleştirilmesi gibi siyasi amaçlar için kullanılabilir. Farklı konuların güvenlik çerçevesinden

ele alınması siyasi karar vericilerin elini kolaylaştırır; kimi zaman da farklı hedeflere ulaşma yöntemi olur. Bu suretle siyasi ve askerî elitler karşılaştıkları birçok konunun güvenlik boyutunu kullanarak rasyonel ve çok sesli tartışma ortamını kısıtlayabilirler. Bu uygulamanın sistematikleşmesi güvenlikçi anlayış olarak da anılmaktadır. Bu anlayış, ilgili konuların geniş bir tartışma ortamında ele alınmasını engelleyebilir ve çözümlünü güçleştirebilir. Elinizdeki kitap eleştirel güvenlik çalışmaları konusunda farklı yaklaşımların ve Türkiye ile ilgili ampirik uygulamaların bir arada bulunabileceği Türkçe bir başvuru eseri olarak tasarlanmıştır. Böylece hem literatürün zenginliği ortaya çıkacak hem de Türkçe yazına katkı sağlanarak öğrenci yetiştirilmesine vesile olunacaktır. Ayrıca kitapta eleştirel güvenlik çalışmaları ile ilgili Türkiye’de yapılan ve Türkiye vakası ile alakalı literatürün kapsamlı bir değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Bu nedenle çalışmada karşılaştırmalı siyaset ve eleştirel güvenlik arasında bağ kurulmaya çalışılmış, güvenlik meselelerinin istisnai karakteri üzerinden güvenlik inşasının nasıl farklı siyasi amaçlarla kullanılabileceği üzerinde durulmuştur. Genellikle uluslararası ilişkiler disiplininde kullanılmasına karşın, eleştirel güvenlik çalışmalarındaki temel yaklaşım ve kuramlar karşılaştırmalı siyaset alanına da uyarlanabilir. Örneğin otoriterleşen Türkiye siyasetinde son yıllarda güvenlikçi söylem ve politikaların öne çıkması eleştirel güvenlik çalışmalarının sadece dış politika değil, aynı zamanda iç siyasetteki gelişmeleri analiz etmek için de elzem olduğunu göstermektedir. Türkiye siyaseti özellikle güvenlikleştirme sürecinin neden ortaya çıktığını ve ne sonuçlar doğurduğunu incelemek açısından dikkate değer bir örnektir.

Türkçe yazında en kapsamlı çalışma sayılan *Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe* isimli kitap güvenlik alanındaki kavram, yaklaşım ve tartışmalara odaklanır (Aydın vd., 2012). Ancak bu çalışmada Soğuk Savaş döneminden sonra uluslararası güvenlik alanında ortaya çıkan yeni konular ve yaklaşımlar yeterince öne çıkmamıştır. Geleneksel güvenlik çalışmaları

nı sorgulayan ve alternatif yaklaşımlar öneren Türkçe bir kitabın bulunmaması eksikliklerdir.

Halbuki yeni ya da eleştirel güvenlik çalışmaları olarak tanımlanan bu alan Pınar Bilgin'in 1. Bölüm'de vurguladığı gibi Türkiye'deki akademik camiada ilgi gördü ve lisansüstü tezlerde, akademik dergilerde yayımlanan makalelerde sıkça atıflar yapıldı. Başta Pınar Bilgin, Bahar Rumelili ve Ayşe Zarakol gibi Türkiye çıkışlı akademisyenlerin yayımladıkları İngilizce çalışmalar uluslararası ölçekte ilgi topladı. Sula'ya göre (2021) Türkiye'de her dört ayda güvenikleştirme ile ilgili en az bir makale yayımlanıyor; aralarında eleştirel güvenlik hakkındaki kuramsal araştırmaları Türkçe literatüre tanıtan eserler, farklı ampirik konuları belirtilen yaklaşımlarla analiz eden makale ve tezler de mevcut (Sula, 2021). Ancak ampirik ve kuramsal çalışmalar incelendiğinde yukarıda belirtilen ve bu kitabın öncelikle ortaya koymayı amaçladığı *güvenliğin siyasiliği* konusunun – istisnalar dışında– Türkçe literatürde yeterince analiz edilmediği görülmektedir.

Elinizdeki kitap pandemi döneminin yarattığı sıkıntılar nedeniyle yaklaşık iki seneye yayılmış bir çalışmanın ürünüdür. Bu çalışmanın bir defa yazılıp kenara bırakılan bir kitap değil, kendisini güncelleyen, gündemi de izleyerek yeni konuları/yazarları bünyesine katan ve yeni baskılarla okuyucunun karşısına çıkan dinamik bir eser olmasını hedefliyoruz. Çalışmamız kuramsal ve ampirik iki ana kısma ayrılmıştır. Birinci Kısım daha ziyade eleştirel güvenlik çalışmaları kapsamındaki kuramsal yaklaşımlara yoğunlaşır; bu kapsamda Türkiye'den çıkan literatürü değerlendirir ve/veya Türkiye ile ilgili bir meseleyi tahlil eder. İkinci Kısım'da ise eleştirel güvenlik yaklaşımlarına odaklanarak Türkiye ile ilgili ampirik konular irdelenir.

1. Bölüm'de Pınar Bilgin, güvenikleştirme teorisi üzerinde duruyor. Bu çalışma ilkin 2011'de İngilizce yayımlanmıştı (Bilgin, 2011). Bilgin, güvenikleştirmenin siyasiliği üzerinde dururken bilim ve siyaset arasındaki ilişkiyi refleksif bir şekilde inceliyor. Ayrıca hem Batılı bir yaklaşım olan güvenikleştirme

teorisinin Türkiye’de neden bu kadar yer bulduğu hem de Türkiye’de bu kuramın nasıl ele alındığı sorularına cevap veriyor.

2. Bölüm’de Neslihan Dikmen-Alsancak ve Mine Nur Küçük, Avrupa-merkezci güvenlik anlayışlarını ve kavramlarını eleştirerek güvenlik çalışmalarına postkolonyal yaklaşımları değerlendiriyor. Çalışma, bu kuramsal tartışmalara Türkiye vaka-sı üzerinden getirilen katkıları da inceliyor. Pınar Bilgin, Bahar Rumelili ve Ayşe Zarakol’un bazı çalışmalarına odaklanan yazarlar, bunların özelde literatürdeki güvenlik anlayışı ve kavramlarına, genelde de uluslararası ilişkiler disiplinine özgün katkılarını vurguluyorlar.

Feminizm, geleneksel güvenlik alanına önemli eleştiriler yöneltten başlıca yaklaşımlardandır. 3. Bölüm’de uluslararası güvenlik alanında feminist çalışmaları inceleyen Özlem Tür ve Çiğdem Aydın Koyuncu, silahlı çatışma, savaş, terör ve barış gibi konuları toplumsal cinsiyet kavramı üzerinden çözümlüyorlar. Yazarlar, Türkiye’de uluslararası güvenlik alanında yapılan feminist çalışmaları değerlendiriyorlar.

4. Bölüm’de güvenlik çalışmaları ile yakından ilişkili olan barış inşası konusuna odaklanan Alpaslan Özerdem, bir insani yardım ve barış inşası aktörü olarak Türkiye’nin oynadığı rolü irdeliyor. Özerdem, Türkiye’nin özellikle 2002 sonrasında hızla büyüyen insani yardım politikasının ardındaki itici gücün insancılık ile beraber belli dinî ve siyasi dış politika hedefleri olduğunu vurguluyor. Çalışma, Türkiye’nin savaştan çıkan ülkelere sağladığı yardımların geleneksel bağışçı ülkelerden ayrıştığını savunuyor. Yerel gruplarla doğrudan ve yakın çalışmak, yerel halkın yanında yaşayarak onların güven ve saygı-rını kazanmak gibi hususlara değiniyor.

Berk Esen ve Başar Baysal, demokratik gerileme ile güvenlik-leştirme süreçleri arasında birbirini besleyen iki yönlü ilişkiyi 5. Bölüm’de çözümlüyorlar. Uluslararası ilişkiler yazımında genellikle güvenlikleştirmenin sivil özgürlükler ve politik haklar üzerindeki olumsuz etkisi incelenir. Halbuki demokratik kurumların zayıf olduğu vakalarda güvenlikçi politikalar daha rahat benimsenmektedir. AKP Türkiye’si, güvenlikçi politikala-

rın demokratik bir rejimi sistematik olarak gerilettiğine ve bu sürecin demokrasisi pekişmemiş vakalarda sıklıkla yaşandığına örnektir. Güvenlikçi politikalar ile rejim tipi arasında kurulan bu organik bağlantı eleştirel güvenlik alanında karşılaştırılmalı siyaset çalışmalarının kıymetini gösterir.

Eleştirel jeopolitik konusuna odaklanılan 6. Bölüm'de Sezgi Durgun, "Coğrafya savaşmak için midir?" sorusunu sorduran koşulları sorguluyor. Klasik jeopolitik anlayışı ve eleştirel jeopolitiğin ortaya çıkmasındaki temel dinamikleri tartışıyor; eleştirel perspektifin sağladığı bakış açıları, sorgulama biçimleri ve temel tartışma eksenlerini sunuyor. Bu zaviyeden Türkiye analizini de yapıp klasikleşmiş "jeostratejik önem" söyleminin formel, pratik ve popüler jeopolitik düzeyde teyakkuz halini meşrulaştırmasını tartışmaya açıyor ve zor coğrafya-güçlü ordu, güçlü devlet, köprü/anahtar ülke gibi imgeleri irdeliyor.

Yeni güvenlik çalışmalarının önde gelen çalışma alanlarından ontolojik güvenlik yaklaşımı 7. Bölüm'ün meselesi. Bahar Rumelili ve Güneş Uzunoglu, popülizm konusunu ontolojik güvenlik(siz)lik bağlamında ele alıp, bu iki olgunun birbirini besleyen iki yönlü bir ilişkisine işaret ediyorlar. Popülist siyasetin ontolojik güvenlik arayışı ile ilişkisi üzerine iki aşamalı bir kuramsal çerçevesiyle bu çalışma, AKP ve Erdoğan liderliğinin takip ettiği popülist siyasetin ontolojik güvenlikle bağlantılı unsurlarını açığa çıkarıyor.

Cumhuriyet dönemi sivil-asker ilişkilerinin eleştirel muhasebesini 8. Bölüm'de okuyabilirsiniz. Geç Osmanlı döneminden beri ordu, bazen siyasete doğrudan müdahale ederek ve hatta iktidarı ele geçirerek güvenlikçi politikaların ana aktörü olagelmıştır. Cumhuriyet tarihindeki askerî müdahaleler arasındaki benzerlik ve farkları inceleyen bölüm, aynı zamanda ordu üst kademesinin iktidardan ayrıldıktan sonra çıkış güvenceleri üzerinden rejim üzerinde kurduğu vesayeti ele alıyor. Duygu Öztürk, AB (Avrupa Birliği) adaylık süreci sayesinde Türkiye'de silahlı kuvvetlerin siyasi etki alanının daralmasına karşın, sivilleşmenin beraberinde demokratikleşmeyi getirmediğini gösteriyor.

9. Bölüm’de Birgül Demirtaş dünya siyasetinde güvenlikçi söylemin öne çıktığı konuların başında gelen mülteci sorununa yönelik Türkiye’deki siyasi partilerin pozisyonlarını inceliyor. Milyonlarca Suriyeli mülteciyi barındırmasına karşın ülkemizde Batı’da görüldüğü boyutta göçmen karşıtlığının görülmediği hayli ilginç bir vaka olduğu söylenebilir. Eleştirel söylem analizi yöntemini kullandığı çalışmasında Demirtaş, partilerin bu konudaki pozisyonlarındaki farklılıklara ve çelişiklere odaklanıyor.

Burak Bilgehan Özpek, 10. Bölüm’de güvenlikçi politikaların sıklıkla kullanıldığı Kürt sorununda farklı bir yaklaşım olarak görülen çözüm sürecinin aslında geleneksel politikalardan tam anlamıyla kopuşu temsil etmediğini savunuyor. Özpek’e göre iktidarına tehdit olarak gördüğü askerî elitleri siyaset dışına alan AKP iktidarının, Kürt aktörlerle barış müzakeresi başlatmasına karşın asıl amacı bu süreci kullanarak iç siyasette muhalifleri tasfiye etmektir. Özpek, demokratik kurumlarla desteklenmedikçe barış kurma girişimlerinin bile otoriterleşmeye yarayabileceğini kanıtıyor.

11. Bölüm’de Cihan Dizdaroğlu ve Başar Baysal Türkiye-Yunanistan ilişkileri üzerinden Türk dış politikasında güvenlikleştirme ve güvenlik dışılaştırma trendlerini işliyor. Güvenlikleştirme gayretlerinin doruğa ulaştığı 1990’lar, güvenlik dışılaştırma hamlelerinin hızlandığı 2000’ler ve güvenlikleştirmede fabrika ayarlarına dönüşe doğru evrilmenin başladığı 2016 sonrası olarak üç farklı dönemde iki ülke ilişkileri ele alınıyor. Özellikle Türkiye’nin güvenlikleştirme ve güvenlik dışılaştırma politikalarının çok kısa aralıklarla dönüşümüne dikkat çekerek güvenlikleştirmenin siyasiliğini ampirik olarak göstermesi önemli bir katkıdır.

Türkiye savunma sanayisinde yaşanan atılımlar son dönemde kamuoyunun ilgisini çeken başlıca konulardan. 12. Bölüm’de Çağlar Kurç, bugünlerde söylem düzeyinde öne çıkan savunma sanayisindeki gelişmelerin, milliyetçi çevreleri muhatap alan AKP iktidarınca siyasi rant sağlamak için nasıl kullanıldığını inceliyor. Kurç’a göre AKP iktidarı, alınan partizan

kararlar nedeniyle sektörde yaşanan teknik ve finansal sorunların üstünü kapamak ve bu konuda kendisine yöneltilen eleştirileri hafifletmek için savunma sanayisini güvenlikleştirme yolunu seçmiştir.

İklim değişikliği de devlet merkezli geleneksel güvenlik yaklaşımının sorgulanmasının nedenlerinden biridir. S. Duygu Sever ve Emre Hatipoğlu düşük karbonlu dünyada güvenlik kavramını 13. Bölüm’de açıklıyorlar. İklim değişikliğinin getireceği karbon sonrası dünyada jeopolitik, ülke içi ve ülkelerarası güvenlik çerçevesinde, oluşmakta olan bu yeni yapının Türkiye açısından ortaya çıkaracağı risk ve imkânlar da sergileniyor.

Kitabın 14. Bölümü’nde Sinem Adar 2016 sonrasında Türk dış politikasında gerçekleşen güvenlikçi dönüşümü inceliyor. İç siyasetteki otoriterleşme ile politik dönüşümlerin bir benzeri, dış politikada da geçerlidir. Bu konudaki çalışmalar genellikle tek vaka analizlerine dayandığından Türk dış politikasındaki kırılmanın somut nedenleri yeterince çözümlenemedi. Türkiye’nin bu dönemde bölgesinde yaşadığı yalnızlıkla güç kullanım söyleminin öne çıkması arasında bağlantı kuran yazı, devlet içi ittifaklar arasında yaşanan değişimlerin dış politikada yarattığı etkiyi değerlendiriyor.

KAYNAKÇA

- Bilgin, Pınar (2011) “The Politics of Studying Securitization? The Copenhagen School in Turkey”, *Security Dialogue*, 42(4-5): 399-412.
- Krause, K. ve M. Williams (1996) “Broadening the Agenda of Security Studies: Politics and Methods”, *Mershon International Studies Review*, 40(2): 229-254.
- Sula, İ. E. (2021) “Güvenlikleştirme Kuramında ‘Söz Edim’ ve ‘Pratikler’: Türkiye Güvenlikleştirme Yazımında ‘Yöntem’ Arayışı”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 17(37): 85-118.
- Aydın, M., H. G. Brauch, N. Polat, M. Çelikpala, U. O. Spring (der.) (2012) *Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.